

Titel: Hiertestyrkende Draaber imod Qvalm og Sorg for de skadelidende Brødre og Søstre, som den 17 og 18 Januarii bleve ruinerede. Distilleret af en gammel Søster, som med et oprigtig Hierte tager Deel i deres tilføjede Skade. H....K....

Citation: "Hiertestyrkende Draaber imod Qvalm og Sorg for de skadelidende Brødre og Søstre, som den 17 og 18 Januarii bleve ruinerede. Distilleret af en gammel Søster, som med et oprigtig Hierte tager Deel i deres tilføjede Skade. H....K....", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 7*, L.N. Svare, 1772, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_007-shoot-workid2_007_020.pdf (tilgået 30. marts 2023)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 7

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Hiertestyrkende Draaber imod Qvalm og Sorg for de skadelidende

Brødre og Søstre,

som den 17 og 18 Januarii bleve ruinerede. Distileret af en gammel Søster, som med et oprigtig Hierte tager Deel i deres tilsøiede Skade.

H.... K.....

Kiøbenhavn,

trykt hos L. N. Svare. 1772, boende i Skindergaden i No. 76.

2

3

Elskelige kiære Brødre og Søstre!

I alle Menneskers foretagende Handlinger udfordres Forsigtighed og Eftertanke, vor Leve-Tid er kun kort, men det vi skal lære, varer længe; Dog erfarer man, at hvor gamle vi end bliver, saa bestaaer vor Lærdom og Speculationer mere i Det Onde, end som det Gode.

Det første lærer vi meget snart, men det Det sidste fatter vi saa silde. Menneskers Tanker ere onde fra vor Ungdom, saa enhver af os kan sige med Apostelen Paulus: det Gode, jeg burde gjøre, det gjør jeg ikke, men det Onde, jeg ikke burde gjøre, der gjør jeg alt for meget. Det er beklagelig og sørgelig at see, Mennesker i deres Ungdom og næsten i deres Alderdom lader sig forlede og indrage af Verdens Vellyst og Forfængeligheder: De tænker sielden paa den tilkommende Evighed, førend de naaer en høi Alder og tillige behæftet med Svaghed, saa begynder de først at eftertænke deres Levnets Løb og begangne Gierninger; thi da aabner Ihukommelsen dem, ligesom en skreven Journal om alle deres Gierninger, over hvilke Samvittigheden da fælder Dom.

I Betragtning heraf, vil jeg meddele mine Venner følgende ringe Tanker, og begynde fra mig selv.

4

Naar jeg eftertænker den forbiegangne Tid og nu, da gaaer det mig næsten som en gammel Soldat, der længe har tient Martis Leier, og seet mange stolte Fiender under Øine, udstaaet Dagens Hede og Nattens Kuld, Travallie, Blessurer, Hunger og Tørst, som alle er en Krigsmands visse Skiæbne.

Men dersom disse Lidelser imellemstunder ei blev forlindret (med et rigt Bytte, ved at erobre og plyndre den slagne Fiende, Stæder og Byers Indtagelse, hvor Guld og Penge ligesom en Arv tilfalder en Krigsmand, og dernæst kan finde Leilighed at forsøde Livets Onde med Glæde og Fornøjelse hos Bactus og Gudinden Venus, som for Penge er redebon ar traktere og pleie en udmattet Siæl) Saa kunde heller ikke en Krigsmand udholde og taale Krigens haarde Medfør.

Men hvad som nu er sagt om en Krigsmands Skiæbne, kan jeg ikke egentlig applicere paa mig, thi det vil ansees for latterlig, det er heller ikke min Tænkemaade i det Heele.

Undtagen forsaavidt, at jeg som et Fruentimmer i mine unge Aar med et tapper Hierte og Reputation har tient under Gudinden Venus Fane, og holdet mange haarde Feldtslage med den raske Cupido, som ofte foruroeliger hende, og man er ikke Dag og Nat sikker for hans Pile-Skud, saa at jeg tilfulde har prøvet

Virkningen af saadanne Belejringer, som Krigs-

5

Fæstninger aldrig har prøvet, skjønt ingen fiendtlig Vold og Magt har kundet indtage min anbettede Fæstning, hvorover jeg var Commendant, ikke desto mindre, har jeg dog været nødsaget at overgive den; ja! mine kiære Venner ved jo nok, hvilken Magt og Force Guld og Penge medfører, og for samme maae ofte de største Armeer falde og tage Flugten, og nu omstunder er for samme næsten alle Ting til fals: Naar nu tillige en tapper General presterer saadan Accord, saa maae jo den stærkeste Fæstning overgive sig i hans Hænder. Tillad kiære Venner, at jeg endnu funkler lidt med de fra Kierligheds Gnister, som lever hos mig, jeg veed de forstaaer mit Sprog,

Skjønt jeg er nu gammel og af svag Helbred og duer ikke mere, dog troer jeg at være bekiendt iblant de elskværdige og tapre Heltinders Tal; følgelig kan det hede om mig, som om en gammel erfaren Krigsmand, han er gammel og kan ei mere bruges, da han dog i sine unge Aar fandt alles Yndest og Venskab, og blev tilbudt Tieneste saavel hos Mars, som Gudinden Venus, og enhver, vilde gierne give ham en god Sold og Gage.

Men uagtet denne min Alderdom og Svaghed, saa kan jeg dog ikke undlade at opgive for mine Venner nogle smaae Sententzer og Observationer, som jeg har anmerket, og bør ef-

6

tertænkes af enhver Fornuftig, som daglig har Omgang med Mennesker.

Jeg forsikrer dem oprigtig, at jeg som et Fruentimmer, har igiennemgaaet mange forunderlige Hændelser, jeg har lidt megen Fattigdom, Nød og Gienvordighed, saavel i mit eget Fødeland, som blandt Fremmede, dem jeg i min Ungdom var nødsaget at flye til. Og jeg kom til en Nation, som ikke var af de meest Høflige og Sødtalende, heller ikke meget reasonable, men dog troefaste i deres Ord og Løfter. Mandkiønnets Indtagenhed, at omgaaes Qvindekjønnen, var ei heller saa meget behagelig, som ellers ligegyldig i deres Forlangende. Jeg blev og bekiendte med adskillige Fremmede, som kom reisende fra Stæd til andet; man veed at saadanne unge Herrer, der eier Midler, er gierne begierlig for at see sig om, saavel i de alvorlige, som comique Selskaber og Forsamlinger, af hvilke sidste man ofte kan profiteere noget, som udfordres til en nødvendig. Kundskab i det menneskelige Selskab, der i sig selv er mere gavnlig, end som mange Lærde ikke indseer; thi en Mand, der anvender sin Tid til at blive perfectioneret i en eller anden Videnskab, og med Begierlighed undersøger samme fra Grunden af, for at naae den behøvende Fuldkommenhed, bliver tilsidst saa indtagen deri, at han ikke bryder sig om noget andet.

7

Vel kan de samme høre tale om et og andet, som passerer i det borgerlige Selskab, og naar de derom bliver bevist, da kan saadanne Mænd vel lade falde en kort og vittig Raisonnements, for saavidt dem fortællers, men videre at begribe Grunden og Tingens rette Sammenhæng, er de ikke heller i Stand til, formedelst de mangler den fornødne Praxin i daglig Omgange. Det heder, man lærer Skik og Sæder af dem man omgaaes med, tilmed bryder saadanne Mænd sig ikke derom, men anseer det for Bagateller.

Altsaa kan ingen nægte, at i det borgerlige og simple Selskab udfordres, som sagt er, en nødvendig Kundskab, Varsomhed og Forsigtighed i Ord, Gierninger og Omgange. Hvilken Forsigtighed heller ikke alle Tider findes hos lege Folk, det kommer meget an paa Opdragelsen, Judicium, Temperament og Praxin. Ingen kan være saa varsom og forsigtigt at han i alle Dele fornødiges en større; thi i det Menneskelige Selskab møder man adskillige Slags Folk, som ofte skader os, ja mere end de vilde Dyr; nemlig Hyklere, Bagtalere, Løgnere, falske og sladderagtige Mennesker. Alle disse forvolder de Fromme megen Skade og Fortræd, og forstyrrer den christelige Kierlighed, som ellers i større Grav kunde findes iblant os, og Mængden af disse er større end man kan forestille sig, tilmed er denne Hob

8

næsten befriet for Lovens Straf og Tiltale, medmindre deres Ondskab skeer saa aabenbar, at den kan underkastes Lovens offentlige Straf, som for Exempel en Hykler, hvilket skadeligt Creatur er han vel ikke? Jeg vil anføre nogle faa Poster af hans Ondskab.

Han udstuderede nøie det menneskelige Hiertes Tilbøieligheder og Laster, dem anbringer han med sin tykkeste Tunge for, at være gode og anstændige, hvormed han styrter Mennesket i Fare og Ulykke. Fornemmer han, at Mennesket er plaget af Hovmod, da ophøier han ham indtil Skyerne, og forebringer ham, at ingen Ære kan være ham for megen.

Er et Menneske hævngierrig og hadeful, saa er ingen Forfølgelse eller Straf stor nok til at ophidse ham, for ar fuldbyrde hans Hævn og Had imod den han forfølger. Faaer Hykleren Adgang til en Bagtaler, da indbilder

han ham, at han er en oprigtig Mand, der taler den rene Sandhed ei stikker noget under Stolen.

En Sladderagtig og Falsk berømmer han for troefast og kiærlig, som advarer sin Næste forud. O! en Hykler er altsaa et farlig og skadelig Menneske, som man nøie bør tage sig Vare for, dog indfinder han sig gemeenlig i alle formaaende Folkes Huse, for at søge sin Interesse. Fornemmelig opholder han sig i Kongers og Fyrsters Palladse, og der driver han

9

sin største Kunst og Veltalenhed fordi han finder næsten samlet alle saadanne, som jeg nyelig har talt om, men alle Ting maaskee paa en fiin og subtil Maade, thi der maae ikke spørges eller tales noget i den grove Tone, den eene maae omgaaes den anden honet og modest, og det i saa høi en Grad, at Sandhed maae ikke høres og vides at have sin Boelig der; thi den forfølges strax af Falskhed og Løgn, derfor seer man de Mange Forandringer som skeer, nemlig, den som i Dag staaer i stor Naade og Anseende, høres i Morgen at være afsat, og en anden i hans Sted.

O! hvilken fornøden og høist gavnlig en Sag var der ikke, at Konger og Fyrster, som har at byde over Land og Rigers Indbyggere, vilde gjøre sig bedre bekiendte med Sandheden, og heller taale at høre hendes haarde og oprigtige Stemme, end som Hyklerens bløde og dybt nedbøiende falske Udsigende. Sandelig, de ville faae at vide mere, end de troer, det kunde ei alene tiene dem selv til Fordeel, men tillige Deres fortrængte Undersaattere. Dette at ønske, kan ikke forbydes, men directe at andrage til et Hof, vil blive anseet for at være formastelig og forhadet.

Nu vil jeg opholde mig lidt med en Bagtaler, som jeg efter mine Tanker anseer ei at være bedre end en Tyv, og en Morder, men endda slemmere.

10

At en Tyv stiaeler af vor Formue, er skadelig, besynderlig naar man er fattig. Men en Bagtaler, der hemmelig med Løgn bestiaeler vor Ære, er mere skadelig, især naar han anbringer hans Calumnie for de Store, som vi kan vente Hielp af; disse troer hvad han siger, tillige tier stille dermed, og ikke undersøger Sandheden, og maaskee er øm for at tale derom for den Lidende, som dog maae passere for at være skyldig deri. Og i saa Maader er en Bagtalere tillige en Morder, formedelst at hans Calumnie og Løgn har udvirket saa meget, at den som han har falskelig belyvet sit gode Navn og Rygte, bliver betaget al Adgang til Leve-Brød, maae tilsidst crepere af Sorg og Rod. Er det da ikke det samme, som at myrde og tage Livet af et Menneske; thi den der betager mig mit Livs Ophold, anseer jeg for at betage mig Livet. Af dette som nu er anført, sees tydelig, ar i det menneskelige Selskab begaaes meget Ondt og Skadeligt, som Loven ikke kan straffe.

Udfordres da ikke af de fromme og veltænkende Mennesker en nødvendig og forsigtig Kundskab i sin Vandel og daglige Omgange. Jo! Sandelig! mere end vi troer og forestiller os; og vær forsikret paa, at denne Kundskab læres ikke saa hastig, mange unge Mennesker lider formedelst Mangel af en fuldkommen Indsigt, ofte Skibbrud, førend de naaer den rette Erfarenhed, og mange opnaaer den aldrig

11

Jeg har hermed i Fortroelighed opgivet til mine Venners Efterretning de faa Obervationer, som jeg i min Alder har erfaret.

Den eneste Fornøjelse jeg nu eier, er at jeg ikke lider Nød for mit Livs Ophold, som i disse trouble Tider er en betydelig Post, for hvilken man ei noksom kan yde Gud Tak og Ære.

Dernæst kan jeg i min eenlige Stand divertere mig med de søde og fornøyelige Omgange, jeg har haft med høje og fornemme Venner, som jeg convertrede i mine yngre Aar, med hvilke jeg havde de allerbehageligste og fortroeligste Discvurser; thi ethvert fornuftig Menneske, saa længe det lever, elsker en tilladelig Fornøjelse, og fortroelig Omgang med hinanden, som ikke skader andre, eller er dem til Forargelse! ja jeg er næsten færdig at falde i Afmagt, naar jeg tænker derpaa. Ak! naar jeg ret erindrer mig, hvor de var sød og tækkelig & c. saa finder jeg mig ligesom husvalet i min Siæl.

Sandelig, jeg vidste og fornuftig at iagttage den Forskiel, ved at omgaaes med mine Overmænd og de Fornemme, imod mange af ung Ligemænd. Af de første har jeg alle Tider profiterer Honetite, Ære, Raisonablite og subtil Omgange baade i Ord og Gierninger. Derimod vilde ve være accomoderet paa en methodisk og kildrende Maade. Og de sidste,

12

nemlig Ligemændene, har jeg begiegnat enhver som de opførte sig, Om de samme maae jeg sige det, som jeg hørte af en meget rig G..... Han sagde: Madam, alle Skind som garves, maae ikke lige haardt trakteres, men enhver Sort efter sin Beskaffenhed,

I det øvrige lever jeg nu i Henseende min Alder, som sagt er, fornøjet med min Skiebne, og takker Gud for, at jeg for nærværende Tid ei befandtes i det Virtskaft og Nærings-Veie, som mine Venner; der blev ruineret. Min Sorg og Elendighed havde da bleven større end Eders, i Henseende den Alder, jeg allerede har, ligesom samme vil falde tungt nok for Eder, som har maattet lide derved.

En forunderlig Tidspunkt, som man aldrig har kundet forestille sig at skee i Dannemark, hvilken vi i adskillige Tiffælde nu i mange Aar har oplevet. Hvis Tildragelser vore Efterkommere vil bedre blive underrettet om, end vi, som nu lever, (at sige den almindelige Mand) thi formedelst vores ugudelige Forhold, kan vi billig forestille os, at være Gus Brede og Straf undergiver, saa vi med Blussel maae tilstaae, at have levet gienstridige og ulydige, og ikke givet Aar paa hvad Guds Tienere har talet i hans Navn, til vore Konger og Fyrster, og til alt Folket i Landet. Følgelig bør vi troe, at Gud finder fornøden at udføre fine Domme over os, da Menneskers Forhold

13

og Adfærd er nu alt for kiendelig i det Onde. O! hvilket stort Beviis er det ikke paa Vold og Ondskab, at Den ene Indbygger og Medborger i en Grad tør driste sig til at ruinere hinanden, og at øve aabenbar Tyrannie, brække ind i Folkes Huse, røve og plyndre hvad de forefandt af Eiendele og Meubler, tillige at ruinere Husene uden til, ligerviis som de var authoriseret at øve saadan Ondskab.

Et bedrøveligt Syn var det at see for de fredelige og Veltænkende Indvaanere, men skammelig og lastværdigere at sees af Fremmede, som kommer her til os.

Man veed nok, at i Engeland og Holland, hvor Pøbelen har en stor Frihed at øve deres Ondskab, naar det ei gaaer dem efter Ønske, at da et eller andet Huns kan blive ruineret. Men aldrig har man hørt saadan Adfærd, at nogle og Halvtredsindstyve Huse med Familier maatte saadan Skynding blive til et Rov for egne Indbyggere, forinden at deres onde Handtering blev forekommet, som strax burde skeet, førend Skaden allerede var giort.

Men kiære Venner! hvem kan nægte, at man ofte seer i det Onde Spor til det Gode? Betænk kiære Venner, uagtet at Forøvelserne ere lastværdige og skammelige, saa seer man dog, vi eier tappre Søe-Folk, og at Stadens gemene Pøbel er ikke uvillig, men hurtig til at plyndre.

14

Jeg forestiller mig ikke ugrundet, at dersom disse behiortede Tropper havde været med for Algier, i den Hede og Resolution som de var den Tid, Mon Dieu hvor vilde de da have ruineret deres berømmelige Festrings-Verker, samt Staden og giort et rigt Bytte. Ja forskaffet os en evigvarende Fred, den vi nu maaskee nodes til at tilkiøbe os, og i saa Maader kan skadelige og onde Ting ofte employeres til Fordeel og Nytte; thi af de bittreste Urter kan tillaves den sundeste Medicin. Men, mine Venner, det er nu skeed, som skeed er; hvem veed om det ikke kan tiene Eder til Gode, saavel i det Aandelige, som det Legemlige. Sandt er det, I er vorden ruineret og bragt i Armod og Elendighed, berøvet Eders Huus og Hiem, Gods og Formue. Men! betragt Jobs Elendighed, og betænk at Gud oprettede hans Tab, og gav ham siden meer end han før eiede.

Jeg veed, at de fleste af Eder er formedelst denne Medfart sat tilside fra al Næring og Brug, fornemmelig de iblant Eder, som holdte de fornemmeste og honetteste Ponse-Huse, hvilke ved Denne Forstyrrelse har tillige tabt mange fornemme Venner. Det gaaer saa til i denne syndige Verden. I Velstand har man mange Venner, men i Veestand absenterer de sig og flyer.

Det gjør mig hiertelig ondt paa Eders Vegne, og jeg haaber, at Gud opretter Eders Tab.

15

Ligesom jeg og troer, at det elskværdige og kiære Mandkiøn, formedelst det som er passeret, efterdags ikke fatter noget Had til det ømme og kiælne Kiøn. Contrair, jeg troer, at Naturen og den medfødde Kierlighed ophører aldrig at elske hinanden, saa længe begge Kiøn findes paa Jorden. Ja det troer jeg tilvisse, og I kan sikkerlig lide paa mine Ord.

Mine Venner! stræb herefter alvorlig med al Flid, for at oprette det som er falden. Lad alle Eders Bestræbelser have dette Øiemed, al Eders foretagende Næring skeer paa en ordentlig og honet Maade i Eders Huse, og lad ikke Ureenhed og en utilladelig slem Vinding være Eders Hensigter, thi derved skader I Eder selv. Saa kan I være forsikred paa, at Eders Næring og Brug af de Fornuftige vorder anseet at være mere nyttig i en velindrettet Stat, end som dem, hvis Næring og Brug grunder sig paa ubillig Ager og Rente, eller som Korn-Pugere, der forhøier Priserne, og forvolder dyr Tid iblant den fattige Almue, samt Told-Forpagtere og flere Ægyptiske Plage-Fogder, som kiendelig udsuer Landets Indbyggere. Thi! alle saadanne bør ruineres og totaliter ødelægges. Sluttelig forsikrer jeg mine Venner oprigtig, at dersom det stod i min Magt, og jeg havde at befale og byde, da skulde enhver af dem, som begyndte dette hele horrible Optog, og havde Indkomster, give Eder til Opretning-

Nemlig: enhver skulle maanedlig af deres Indkomme svare 1 Mk. 8 Sk., som skulle continuere i 3 Aar og 6 Maaneder (a), og alle andre, som kunde overtydes at have været med at plyndre og tiltaget sig Eders Eiendele, være sig hvem de ere, enhver bøde 200 Rdlr. og levere tilbage hvad de har røvet, enten in Natura eller med Penge Dernæst alle dem, der hemmelig haver tilkiøbt sig Eders Eiendele, og stiltiende indsidder med samme, at levere dem tilbage, og bøde efter dets Værdie 3 gange saa meget.

Alt dette kunde blive Eder samtlig til en megen Erstatning, og tillige ansees for en retfærdig Straf for dem, som med Svig og List har tilvundet sig sin Næstes Eiendele.

I øvrigt er det dog et Naades Tegn, at I er vorden skienket 6000 Rdlr. af Hans Majestæts Cassa, og tillige benaadet med Collect af Byens Indvaanere. Hvis frievillige Gavers Beløb man endnu ikke veed, ventelig formedelst Tidens slette Omstændigheder, at den ei vil beløbe sig til meget.

Dog vil jeg haabe, at nogle af de gamle bekendte Venner vil underhaanden og uformerket vise Eder deres Godhed.

Fornemmelig maae I som christelige Mennesker finde Eder i alle Ting, og sige med Job: Herren gav, Herren tog, &c.

Disse linier har jeg som en medliden Søster funden fornøden at meddele Eder, som Hiertestyrkende Draaber, naar I angribes af Qvalm og Sorg. Med Forblivende elskelige kiære Brødres og Søstres oprigtige Søster.

(a) Efterat Syndfloden ophørte, regnede det ikke paa

Jorden i 3 Aar og 6 Maaneder.